

05. april 2022. godine

Preliminarni izveštaj posmatračke misije Centra za slobodne izbore i demokratiju (CeSID)

Parlamentarni i predsednički izbori 03. aprila 2022. godine

Na izborima 2022. godine je zabeležen ograničeni napredak u odnosu na izbore 2020. godine i novi izborni zakoni mogu da budu dobra osnova za unapređenje čitavog izbornog procesa i podsticaj za debatu o daljim izbornim reformama

U izbornom procesu 2022. godine u Srbiji su uvažena osnovna građanska prava, uz snažnu političku kompeticiju i široku i fragmentiranu političku ponudu. Republička izborna komisija (RIK) je obavljala organizaciju izbornog procesa u skladu sa zakonima, efikasno i transparentno, uz očigledan napredak u radu u poređenju s ranijim izbornim ciklusima. Iako poboljšana u odnosu na izbore 2020. godine, nejednak pristup medijima je umanjio šanse za ravnopravnim predstavljanjem. Pojavljivanje javnih funkcionera u kampanji je dominantno uticalo na favorizovanje predstavnika vladajuće koalicije, bez obzira što se u većini slučajeva nije radilo o kršenju Zakona o sprečavanju korupcije. Zbog bojkota izbora 2020. godine i nedostatka stabilnih javnih finansija u redovnom radu političkih organizacija, vladajuće stranke su imale daleko bolju početnu poziciju i u kampanji su potrošile značajno više novčanih sredstava. Izbori su organizovani s novim izbornim pravilima koja su nastala kao plod usklađivanja zakonskih rešenja sa ODIHR preporukama i merama usvojenim na međustranačkom dijalogu. Promene zakona su uglavnom pozitivno ocenjene, ali je neophodno nastaviti sa obukama izborne administracije i diskusijom između političkih aktera kako bi se obezbedila adekvatna primena u narednim izbornim ciklusima.

Izborni dan je pratila velika izlaznost, gužve na pojedinim biračkim mestima, kao i tenzija koja se premestila sa biračkih mesta ispred ili u blizini biračkih mesta. Zabeleženo je i nekoliko incidenata van biračkih mesta, među kojima je najkrupniji napad na lidera opozicionog Pokreta slobodnih građana (PSG) Pavla Grbovića. CeSID je primetio na 13 biračkih mesta paralelne evidencije (bez uvida o tome ko ih sprovodi), česte proceduralne propuste (nenanošenje spreja, izostanak kontrole UV lampom, glasanje bez identifikacionih dokumenata), grupno glasanje, kao i probleme sa uređenjem biračkih mesta (posebno u ranim jutarnjim časovima) koji su na pojedinim mestima kao posledicu imali ugrožavanje tajnosti glasanja.

Nadzorni odbor parlamenta za izbornu kampanju, kao i na izborima 2020. godine, nije ispunio očekivanja političkih aktera i stručne javnosti. Privremeno nadzorno telo za praćenje medija, iako koncipirano kao jedan od najvažnijih rezultata međustranačkog dijaloga, tek delimično je opravdalo svoju ulogu, manje u podizanju kvaliteta medijskog okruženja a više u delu transparentnosti podataka i korišćenja inovirane i poboljšane metodologije za monitoring medija. Propuštanje prilike da se definišu obavezujuće mere za privatne elektronske medije umanjilo je mogućnost za ravnopravnijim pristupom medijima svih izbornih učesnika. Ni Agencija za sprečavanje korupcije (ASK) ni Regulatorno telo za elektronske medije (REM) nisu imali značajnije vidljivu ulogu u kampanji i postoji veliki prostor za unapređenjem njihove aktivnije uloge u kampanji i transparentnosti u radu.

Okruženje izbora je u potpunosti proteklo u znaku rata u Ukrajini koji je i itekako uticao i na izborne rezultate, prevashodno kroz rast desnice. Rat je promenio tematski okvir kampanje i prioritete građana, ali je uticao i da izborna okruženje bude relativno mirno, premda sa nekoliko konfliktnih situacija koje su ostale na nivou izolovanih incidenata.

***

CeSID-ova posmatračka misija pripremiće detaljnu i potpunu ocenu kvaliteta celokupnog izbornog procesa nakon završetka svih izbornih radnji, odnosno nakon analize procesa zaštite izbornog prava.